

Slutrapport för tilldelade medel från Märta, Gunnar och Arvid Bothéns stiftelse: Deltagande i KEP-kursen *Pergament –Analyse, nedbrytning og konservering*

Jag hade glädjen att få delta i denna kurs kring analys, nedbrytning och bevarande av pergament i Köpenhamn i maj 2022. Dorte V.P. Sommer och René Larsen är mycket välrenommerade inom konservering av läder och pergament och det var en mycket spännande att få ta del av deras kunskaper. Duon har gett denna kurs många gånger tidigare, men då under 5 dagar. Efter önskemål från KEP hade kursen denna gång förkortats till att omfatta endast 4 dagar, främst för att hålla nere kostnaderna. Som deltagare var det dock ingenting som märktes, istället fanns det gott om tid för de ingående momenten.

Vi var en liten grupp om sju deltagare. Jag och Adam Larsson, (Uppsala Universitetsbibliotek) representerade Sverige tillsammans med Carl Krantz, svensk konservator utbildad i Köpenhamn och vid kurstillfället anställd på den Arnamagnæanske Samling. Utöver oss kom en person från Norge, en från Italien (ERASMUS-praktikant på den Arnamagnæanske Samling) och två från Danmark. Natasha Fazlic från den Arnamagnæanske Samling som var en av initiativtagarna till kursen, som gått den tidigare och som arbetar och har lång erfarenhet av pergament, deltog också på delar av innehållet. Kursen var sagd att hållas på danska, men eftersom det visade sig att Gloria från Italien inte kunde någon danska eller svenska, var René och Dorte så otroligt flexibla att de utan att tveka bytte undervisningsspråk till engelska. Något som var en lättnad även för mig och Adam som oroat oss något för att klara danskan.

Första dagen genomfördes i Den Arnamagnæanske Samlings lokaler i centrala Köpenhamn. Dagen inleddes med ett litet quiz med frågor om pergament, vilket var ett roligt sett att inse hur välbehövlig kursen var. De efterföljande föreläsningarna gav svaren på alla frågorna och var en bra repetition men också fördjupning i vad pergament är, hur det framställs, hur det fungerar och hur det bryts ner. Här framhölls hur samma nedbrytning som kan ses på makronivå, även sker på mikronivå. Det går således att studera nedbrytning på fibernivå för att bestämma graden av nedbrytning av materialet som helhet, en stor fördel då det innebär att mycket små, i princip negligerbara prover kan tas för destruktiva analyser såsom fiberdiagnostik och även krympningstemperatur. Efter lunch gick vi tillsammans igenom exempel på pergament i olika nedbrytningsfaser. Därefter fick vi förbereda prover av pergament genom att utsätta dem för vatten, 70 % etanol respektive 70 % isopropanol.

Andra dagen hölls på det privata konserveringscentret Bevaring Sjælland i Køge. Efter en gemensam färd dit och gedigen introduktion till lokalerna och verksamheten satte vi där igång med att förbereda preparat för mikroskopisk analys av fibrernas tillstånd på de olika prov vi förberett dagen innan. Vi jobbade i grupper om två och tre personer, och fick erfara hur svårt det faktiskt är att förbereda ett bra preparat för fiberanalys. Vi fick alla slita och misslyckas men klarade till slut i alla grupper få fram tillräckligt bra preparat för att kunna genomföra analys. René hjälpte till vid mikroskopet så att vi kunde få bra bilder att studera. När vi hade våra bilder kunde vi på de respektive proven identifiera, mäta och proportionsbestämma förekomsten av fibrer i de olika nedbrytningstillstånden: ”intakt”, ”split”, ”frayed”, ”cracked”, ”flat”, ”pearls”, ”intermediate”, ”butterfly”, ”bundles”, ”gel-like” ”dissolved” och ”ødelagt uspecificeret”.

Efter att dagen på Bevaring Sjælland avslutats passade jag och tre andra deltagare på att stanna kvar i Køge för att se oss runt i det lilla samhället och inte minst besöka Køs, museet för offentlig konst. Här kunde vi njuta av de enorma förlagorna på papper till Drottning

Margrethe II:s gobelänger av Bjørn Nørgaard som visas i museets vindsplan. Vackert och intressant även ur ett konserveringsperspektiv att se hur de löst monteringen av de stora verken.

Tredje dagen var vi tillbaka på den Arnamagnæanske Samling. Vi gick igenom resultaten av den föregående dagens övningar och gick sedan igenom begreppet krympningstemperatur och hur det kan mätas på fibernivå. Tyvärr hade vi inte möjlighet att själva provta och genomföra själva mätningen, eftersom det inte fanns tillgång till den utrustning som behövs. Däremot fick vi titta på de filmer som analysen genererar så att vi själva kunde observera fibrernas rörelser och fastställa krympningstemperaturen. Denna dag hade vi gott om tid till diskussion och uppsamling.

Den fjärde och sista dagen, genomgicks tillståndsbegreppet och hur pergament kan kategoriseras. Dorte och René gav också många exempel på åtgärder och bevarandemiljöer som varit mindre lyckade och vad det genererat för skador. Som komplement hann vi också med att besöka konserveringsateljén där Natasha kunde visa oss mer lyckade exempel på åtgärder hon utfört och ge några konkreta tips på material och åtgärdsmetoder. Vi fick också möjlighet att titta på några av de fantastiska volymerna i samlingen.

Till min stora lycka kom det att finnas ytterligare tid i programmet, då vi kunde dela med oss av tips och erfarenheter. Jag fick då möjlighet att ställa en fråga till gruppen kring ett föremål på pergament som jag då hade fått in på min ateljé och inte kände mig säker på hur jag bäst skulle ta mig an och åtgärda. Det var otroligt givande att få diskutera med de andra, få deras idéer och inspel. Inte minst var det en lättnad att få bekräftat att den osäkerhet jag känt inför uppdraget var relevant, att alla i gruppen kunde hålla med om att det var ett delikat och svårt objekt, samtidigt som vi också tillsammans kunde konstatera att det med största sannolikhet skulle gå bra och att det var rimligt att ge det ett försök. På så sätt blev kursen ovärderlig och direkt användbar i min verksamhet. Utöver det har jag fått en gedigen litteraturlista och en mycket bättre grundkunskap kring pergament, både på makro och mikronivå.

Jag vill tacka Märta, Gunnar och Arvid Bothéns stiftelse för att de möjliggjorde mitt deltagande i denna mycket givande kurs. Utöver själva kursinnehållet var samvaron i gruppen mycket trevlig och jag har nya kontakter i mitt nätverk. Dessutom fick jag öva på min italienska och hade tid att se två jättefina utställningar på Louisiana.

Lotta Möller
Papperskonservator
2022-12-27